
Nadaný žák -

možnosti úpravy způsobu výuky a učiva
pro nadané žáky v kontextu RVP

PaedDr. Nataša Mazáčová, Ph.D.

natasa.mazacova@pedf.cuni.cz

Osnova

- Úvod
  - Význam komplexního rozvoje osobnosti žáka
  - Výsledky výzkumu inteligence
  - Mýty o nadaných žácích
- Charakteristika osobnosti nadaného žáka
- Cíle výchovy a vzdělávání nadaných žáků v současné škole
- Modely výchovy a vzdělávání nadaných žáků
- Edukační programy pro nadané žáky
  - Školní, mimoškolní a domácí prostředí
- Základní potřeby nadaných žáků
- Možnosti práce s nadanými (v zahraničí a v ČR)
- Doporučené způsoby výuky nadaných žáků
  - Metody práce
  - Organizační formy
  - Pedagogické inovace

Literatura

- Hříbková, L.: ***Psychologická problematika talentu a nadání***. Praha. Pedagogická fakulta UK. 1995.
- Laznibatová, J.: ***Nadané dieťa***. Bratislava, Iris, 2001.
- Mönks, F. Ypenburg, I.H.: ***Nadané dítě***. Praha, Grada, 2002.
- Pasch, M. a kol.: ***Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině***. Praha, Portál, 1998.
- Rosecká, Z. a kol.: ***Malá didaktika činnostního učení***. Brno, Tvořivá škola. 2003.
- Skalková, J.: ***Obecná didaktika***. Praha, ISV, 1999.
- Skalková, J.: ***Pedagogika a výzvy nové doby***. Brno, Paido, 2004.
- ***Rámcový vzdělávací program pro ZV a GV***. VÚP, Praha, 2004

Mýty o nadaných

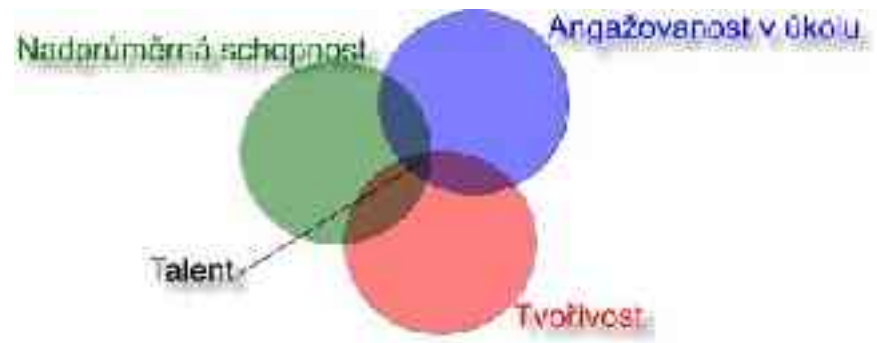
- ✦ Jsou to děti štěstěny, vše jim jde lehce, daří se jim.
- ✦ Dostali „TO“ vše bez námahy, zadarmo.
- ✦ Probijí se a uplatní bez pomoci ostatních.
- ✦ Jejich mimořádné schopnosti bude rodina, škola a okolí vždy velmi uznávat, oceňovat a akceptovat.
- ✦ Především jejich intelekt bude vždy dostatečně ohodnocený a oceněný.
- ✦ Jsou to od přírody „osamělí“, individuální běžci, samotáři, kteří si vystačí a nikoho nepotřebují.
- ✦ Vždy umí svoje schopnosti, vysoké nadání bez problémů ukázat a projevit.
- ✦ Musí být stejně dobří ve všech ohledech.
- ✦ Musí se hodnotit přísněji než ostatní.
- ✦ Musí být zodpovědnější a to i za druhé.
- ✦ Vychutnávají si pocit, když si z nich druzí berou příklad.
- ✦ Nejdůležitější je pro ně vysoké nadání.

Kdo je nadprůměrně nadaný žák?

- Prokazují potenciál pracovat na značně vyšší hladině výsledků v porovnání s ostatními jedinci stejného stáří, se stejnými zkušenostmi nebo z téhož prostředí...
  - v intelektuální, tvořivé nebo umělecké oblasti...
  - ve schopnosti vést druhé lidi...
  - nebo ve specifických oborech studia.
- Školní nadání = schopnost konzumovat, analyzovat a reprodukovat informace
- Tvořivá produktivita = schopnost generovat nové informace

Charakteristika nadaného žáka

- Široká vědomostní základna
- Dobrá paměť
- Neobvykle rozmanité nebo intenzivní zájmy
- Vysoce rozvinuté verbální dovednosti
- Schopnost rychle a přesně zpracovávat informace
- Pružnost v myšlení a schopnost vidět problém z různých hledisek
- Vytrvalost
- Znalost vztahů mezi rozmanitými myšlenkami
- Schopnost generovat původní myšlenky

- Radost z práce s abstraktními pojmy
- Vyhraněné názory nebo intenzivní emoce
- Vnímavost k vlastním nebo cizím pocitům
- Zájem o globální otázky: válka, hlad atd.

Typologie nadaných dětí

- **Úspěšné nadané dítě**
- **Vysoce tvořivé nadané dítě**
- **Nadané dítě maskující své schopnosti**
- **„Ztroskotané, odpadlé“ nadané dítě**
- **Nadané dítě s určitou vývojovou poruchou**
- **Autonomní nadané dítě**

Typické poznávací charakteristiky nadaných dětí

- Schopnost pracovat s abstraktními symboly
- Motivace
- Schopnost dlouhodobé koncentrace pozornosti
- Dobrá paměť
  - Schopnost vybavovat si rychle naučená, (slyšená, viděná, přečtená) fakta.
  - Znalost velkého množství informací z různých oblastí.
  - Velká zásoba informací o určitých specifických tématech.
  - Pozornost k detailům.
  - Nepotřebují tolik opakování učiva jako ostatní děti.
- Bohatá slovní zásoba, gramatická správnost, časně čtenářství
- Zvídavost
- Preference samostatné práce
- Schopnost vytvářet originální myšlenky, flexibilita
- Hluboké zájmy nebo mnoho zájmů
- Výrazný smysl pro humor

Deklarace práv nadaných dětí v systému vzdělávání

Nadané dítě má právo:

- ☞ být podporováno prostřednictvím adekvátních zkušeností pro výuku
- ☞ být zařazeno do společných skupin a kontaktovat se s jinými nadanými dětmi
- ☞ být vyučované a ne využívané
- ☞ na předkládání nových, pokrokových a vyzývajících myšlenek či koncepcí
- ☞ být učeno poznatkům, jež ještě neovládá
- ☞ učit se tempem, které mu vyhovuje
- ☞ myslet alternativně
- ☞ být idealistické a citlivé na spravedlnost
- ☞ na všeobecné pochybnosti
- ☞ být intenzivní, vytrvalé a cílevědomé ve svém úsilí při získávání vědomostí
- ☞ projevovat smysl pro humor
- ☞ mít vysoké požadavky na sebe i na ostatní
- ☞ na vysoké výkony jen v některých, ne ve všech oblastech učebního plánu
- ☞ na zpoždění mezi představou a jejím uskutečněním
- ☞ uskutečňovat zájmy, které stojí nad schopnostmi jeho vrstevníků

Potřeby nadaných žáků

- Poskytovat rozsáhlý základ informací z různých oblastí
- Rozvinout základní pojmy a schopnosti pro podání maximálního výkonu
- Zajistit učební aktivity přiměřené úrovni
- Zajistit přístup k informacím a samostudiu
- Rozvíjet tvořivé myšlení a myšlení k řešení problémů
- Rozvíjet divergentní myšlení
- Rozvíjet konvergentní myšlení
- Podporovat vývoj sebeuvědomění, sebereflexe
- Podněcovat k tvorbě cílů vyšší úrovně
- Rozvíjet autoregulaci, disciplínu v učení, vůli
- Rozvíjet sociální vztahy s ostatními žáky

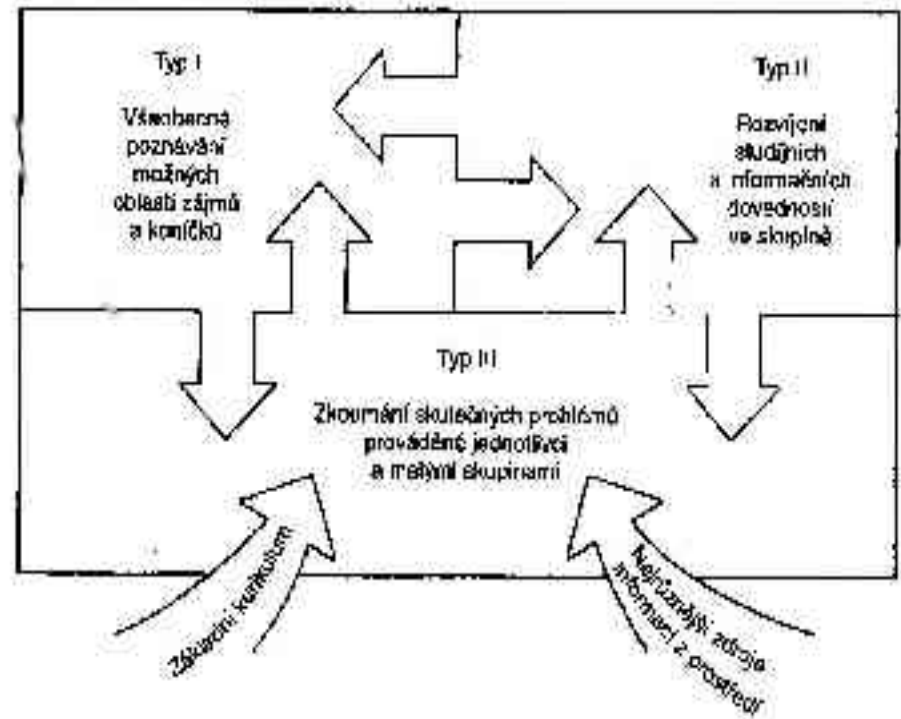
Cíle výchovy a vzdělávání, podporování nadaných v současné škole

- **Programy pro nadané žáky by měly zajišťovat:**
  - Dostatek různorodých podnětů a příležitostí
  - Prostředí s vysokou mírou motivace a pozitivním hodnocením
  - Vysokou míru zapojení rodičů
  - Podněty pro rozvoj sebereflexe žáků
  - Dostatek podnětů k rozvíjení sociálních vztahů s vrstevníky i dospělými s různým nadáním
  - Podporu a pomoc v pochopení sebe sama – sebepojetí osobnosti
  - Prostředí vyjadřující vysokou míru podpory

Modely výchovy a vzdělání nadaných

- Vzdělávání nadaných ve škole
  - Separátní varianta výchovy a vzdělání
  - Integrovaná varianta vzdělání
  - Kompromisní varianta vzdělání
- Mimoškolní aktivity
- Podpora a rozvoj nadaných v rodině

- Triáda rozšíření kurikula

Edukační programy pro nadané žáky

- Školní programy
  - Akcelerační výchova
  - Obohacující programy – rozvíjející
  - Skupinové programy
  - Individuální programy
- Mimoškolní programy
  - Vyrovnávací programy
  - Preventivní programy
  - Harmonizační programy

Varianty práce s nadanými žáky

- ✓ Východiska
  - ✓ Akcelerace, urychlování
  - ✓ Obohacování
  - ✓ Diferenciace
- ✓ Varianty práce
  - ✓ Třídy se skupinami
  - ✓ Třídy se skupinami a odchody
  - ✓ Třídy s překříženými ročníky
  - ✓ Speciální třídy - se speciálními osnovami, s věkově heterogenní strukturou žáků
  - ✓ Běžné třídy – s nadstavbovými programy, s odbornými učiteli, s rozšířenými mimoškolními aktivitami

Doporučené úpravy způsobů výuky v RVP pro GV

- Individuální vzdělávací plán
- Vytváření speciálních tříd
- Vytváření tzv. rychlíkové třídy
- Zřízení funkce mentora

Základní metody a formy práce s nadanými

● **Metody**

- Projektové vyučování
- Problémové vyučování
- Práce v centrech aktivit
- Aktivizující metody
  - Diskuse
  - Heuristické metody
  - Situační metody
  - Simulační metody
  - Inscenační metody
  - Didaktické hry
  - Dramatizace
  - Laboratorní práce heuristického charakteru
  - Experiment

● **Základní organizační formy**

- Skupinové a kooperativní
- Individualizované (mastery learning)
- Diferencované
- Exkurze
- Integrované učební celky = průřezová témata
- Samostatná domácí práce

● **Pedagogické inovace**

- Otevřené vyučování
- Freinetova pedagogika
- Bielefeldské školní projekty
- Integrativní a celostní ped.
- Vzdělávací program „Začít spolu“

Bielefeldské školní projekty

- Vznikají v Německu – autor H.Hentig
- Státní škola
- Vědecko – praktická, experimentální činnost
- Nové pojetí všeobecného vzdělání
- Úkoly:
  - Vytvářet prostor pro vědecké experimentování v oblasti pedagogiky
  - Vyvořit školu, kliniku pro budoucí učitele
  - Dát empirickou odpověď na měnící se funkci školy – humanizace školy
- Škola laboratoř má 11 ročníků

Principy Bielefeldských školních projektů

- ◆ Škola je místem pro život dětí
- ◆ Orientace na zkušenost žáka
- ◆ Poznávání prostřednictvím činnosti
- ◆ Klade důraz na zodpovědnost žáka za vlastní práci
- ◆ Orientace na společné prožitky
- ◆ Spolupráce s rodinou, s podniky, kde se koná praxe žáků
- ◆ Poskytuje politickou výchovu, učí hledat smysl života a práce
- ◆ Diferenciace vyučování podle nadání a zájmu žáků, volitelné kurzy
- ◆ Vykonové kurzy, podporovací kurzy – cesta individualizace vyučování
- ◆ Funkce školního poradce – radí žákům výběr kurzů
- ◆ „Intenzivní fáze“ - týdenní cykly projektů interdisciplinárního charakteru
- ◆ Předprofesionální orientace, praktika ve výrobních závodech
- ◆ Klubové činnosti
- ◆ Individuální práce